

NOVEMBER 1949

JAARGANG LII, AFL. II

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELD BIOLOGIE

OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS JR EN JAC. P. THIJSSE

Nadruk verboden

Redactie: Prof. Dr J. HEIMANS, Amsterdam-Zuid, Leonardostraat 10,
bijgestaan door Prof. Dr N. TINBERGEN, Oxford en Dr J. WILCKE, Wageningen.

Administratie: W. VERSLUYS - 2e Oosterparkstraat 221—223 - Amsterdam-(O).

VOGELFOTOGRAFIE V

HET UITBEELDEN VAN GEDRAGSSYSTEMEN

Een van de nog niet vaak vervulde en toch een van de mooiste taken van een vogelfotograaf is de zo volledig mogelijke uitbeelding van een heel gedragssysteem van een soort. Ik ben zelf al sinds jaren bezig, mijn krachten te beproeven op de zilvermeeuw, en ik wil nu enkele van de resultaten laten zien, niet omdat ik meen dat ik zo goed geslaagd ben, maar omdat ik geloof genoeg te kunnen laten zien om het aantrekkelijke van zo'n program te laten uitkomen.

Vooropgesteld dient te worden dat voor het weergeven van gedragingen eigenlijk alleen de film geschikt is. Maar voor reproductie in een boek is de film niet bruikbaar, foto's wel. Ideaal zou dus zijn, film en foto's beide te nemen, en dat is dan ook wat we in de laatste jaren gedaan hebben.

Wil men een actiesysteem weergeven, dan kan men zich natuurlijk niet bepalen tot wat bij de vaste punten, zoals het nest, te zien is, maar men moet de vogel overal zien te bereiken. Dat kan alleen door vèr dragende tele-objectieven te gebruiken. Voor stille beelden gebruik ik nu een oude lens van 21 cm brandpuntsafstand, gemon-

Fig. 1. Zilvermeeuwen op een der sociale verzamelplaatsen in de kolonie.

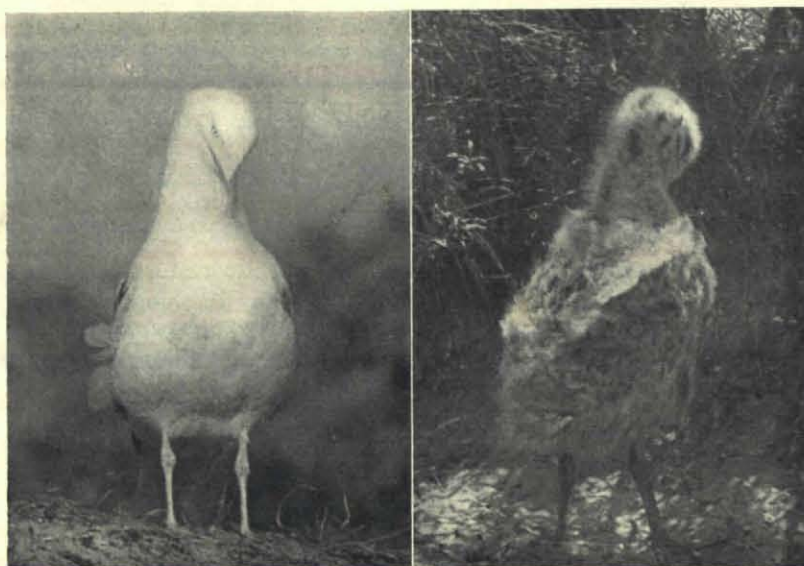

Fig. 2. Poetshouding van een oude en van een jonge zilvermeeuw.

teerd op een Alpa-kleinbeeldcamera. Of liever, de camera hangt als een nietig pukeltje achteraan de dikke tubus waarin de lens gevat is. Die lens zat vroeger op een 13×18 cm sportcamera voor platen en deed als zodanig bevredigend dienst. Toch was ik blij als ik een beeld kreeg dat ik vijfmaal lineair vergroten kon. Diezelfde lens blijkt op kleinbeeldfilm makkelijk tienmaal vergroten te verdragen. De mogelijkheid van instellen met de loep op het matglas van de kleinbeeldreflexcamera, de fijne korrel van de film, het feit dat alleen het centrum van het beeld gebruikt wordt — dat alles samen maakt dat zulke oude lenzen als tele-objectieven prachtig gebruikt kunnen worden. Een zilvermeeuw bereik je er op 30 meter nog goed mee. Een heerlijk werkje is het, in je tentje te zitten, je toestel op het balhoofd naar links en rechts te draaien en overal om je heen de gebeurtenissen te „schieten”. Het kost veel film om het ideale beeld van een bepaalde handeling te krijgen, maar de film is zoveel goedkoper dan de grote platen, dat je met een betrekkelijk gerust geweten hele salvo's afvuurt wanneer er iets interessants gebeurt. Later kun je dan des te kritischer schiften.

Een groot deel van de tijd van een vogel gaat heen met het in orde houden van de veren. De zilvermeeuwen nemen daarbij zulke mooie standen in, en het licht kan zó

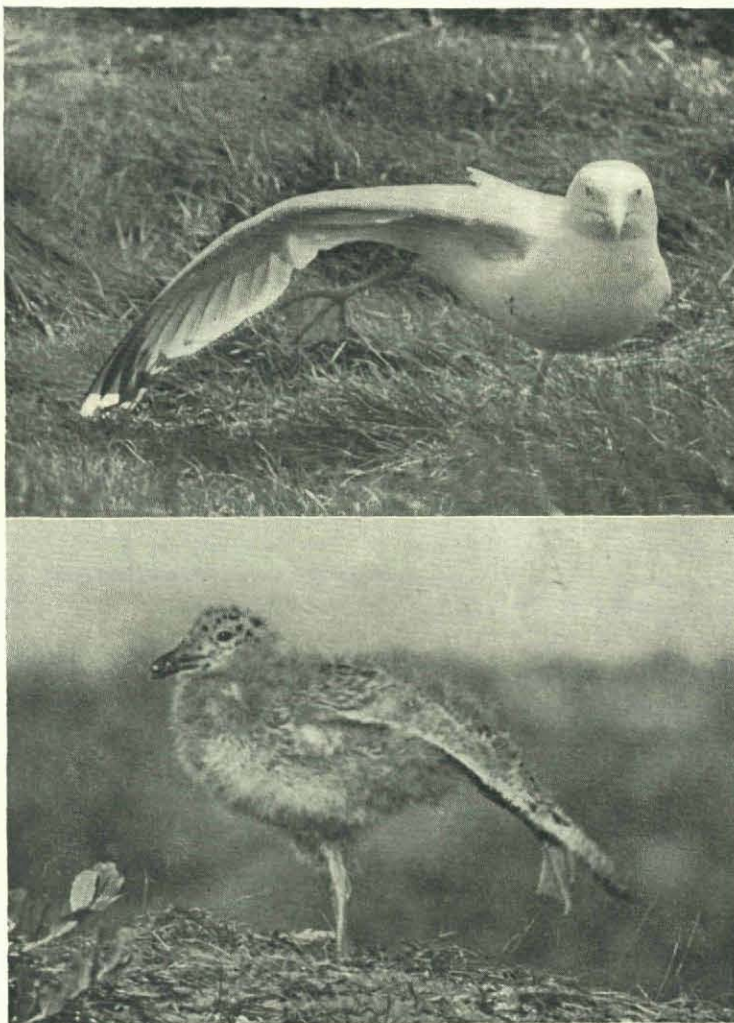

Fig. 3. *Rekken van vleugel en poot bij een oude en een jonge zilvermeeuw.*

mooi over en tussen de veren spelen, dat de fotograaf het dikwijls moeilijk weerstaan kan, en ik heb dan ook veel te veel foto's van zich poetsende meeuwen. Het aardige daarvan is echter dat ik nu een soort „fotorijmen” kan samenstellen, door ouden en jongen in ongeveer dezelfde houding naast elkaar te zetten. Tegelijk zijn zulke foto-paren goede illustraties van wat in de jongen al vroeg aangeboren wijze tot uiting

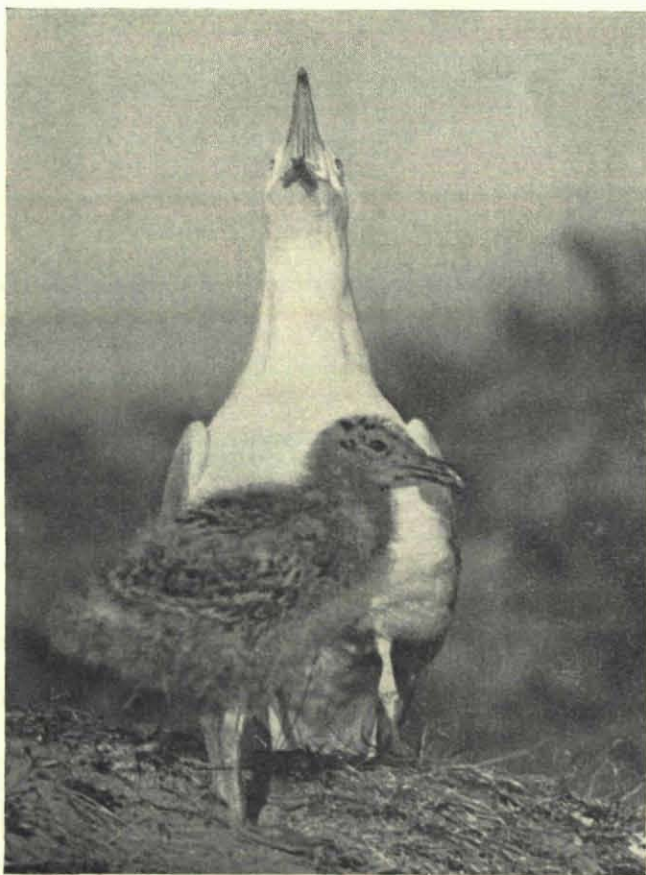

Fig. 4. Roepende zilvermeeuw. Het kuiken doet niet mee.

komt, en wat niet. Als voorbeeld heb ik een bepaalde poetshouding uitgezocht die in afb. 1 en 2 weergegeven is. Een dergelijk fotorijm geeft afb. 3 van een vorm van zich-rekken, waarbij één vleugel, de overeenkomstige poot en de staarthelft van dezelfde zijde tegelijk gestrekt worden. Afb. 4 demonstreert een gedragsvorm die het jong nog niet heeft: de mooie rhythmische „juichroep”, waarbij de zilvermeeuw die heerlijk krachtige houding aanneemt die elke bezoeker van broedplaatsen kent. Het jong op de foto suggereert met zijn sullige, onverschillige houding wel heel duidelijk dat hij dáár nog niet aan meedoet.

Wanneer je zo geregeld vanuit een tentje in de kolonie zit waar te nemen, worden de meeuwen al gauw erg mak. Een van de gemakkelijkste dingen die gebeuren kun-

nen is dat een mannetje de tent als uitkijkpost gaat gebruiken. De vaste standplaatsen, die vooral de mannetjes er op na houden, zijn altijd hoge plekken in het territorium; is de argwaan voor de tent verdwenen dan wordt de tent juist door zijn hoogte als uitkijkpost bijzonder geschikt. Een ander bewijs van goed gedrag voor de vogelfotograaf is het, als de meeuwen zo dicht voor het tentje komen te staan dat je ze veel te groot op de foto krijgt. Foto 5 toont hoe je dan van de nood een deugd maakt. Begin je eenmaal aan zulke grote koppen dan ga je de dieren beter en beter bekijken en dan merk je pas goed hoe verschillende uitdrukkingen in een meeuwenkop tot uiting kun-

nen komen. Ook ga je dan zoeken naar de mooiste lichtval, en zo heb je gauw twintig portretten gemaakt, die allemaal verschillend zijn. En dan begint de al te dichte nabijheid van meeuwen wel eens wat te vervelen. Herhaalde malen heeft zo'n meeuw het uitzicht voor de camera op heel interessante dingen belemmerd. Ook kan het gebeuren dat er een aan de zonnekap van de lens peutert. Grote jongen hebben daar een handje van. Verder worden de spanlijnen van het tentje door grote jongen wel eens beknabgeld, waardoor het tentje licht staat te bibberen. Gelijk een aardbeving is het, wanneer

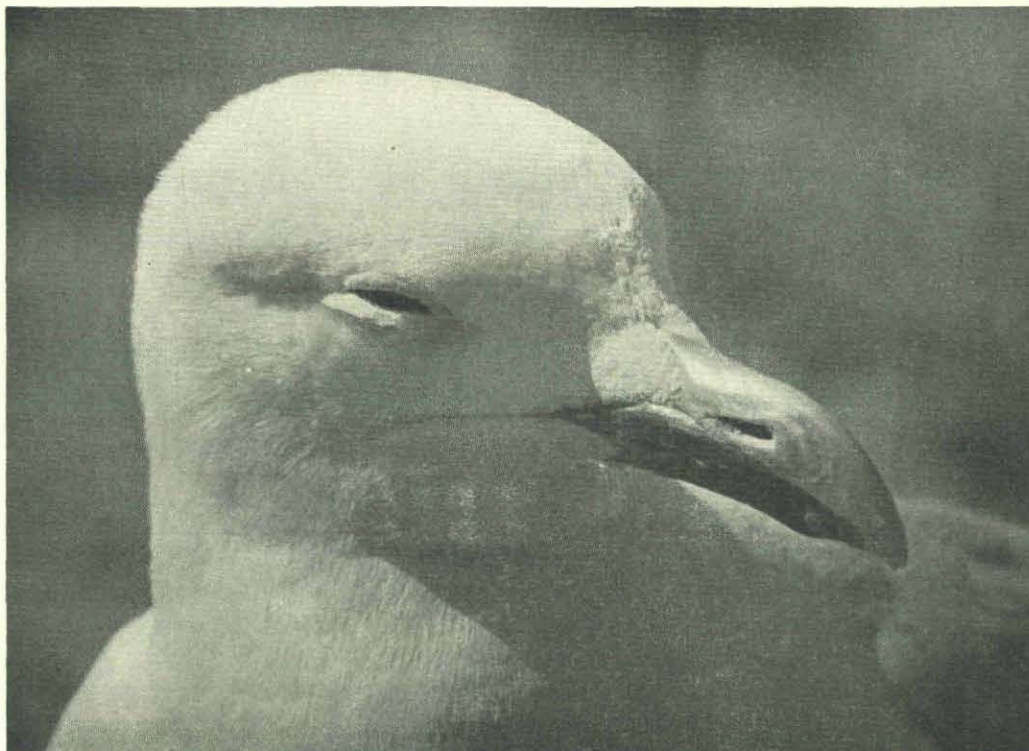

Fig. 5. *Het „bewijs van goed gedrag” voor de vogelfotograaf.*

twee volwassen meeuwenmannen het in hun koppen halen, om een territorium-grensgeschil juist bij het tentje uit te vechten. Bij het vechten hebben de meeuwen de gewoonte om hun vechtdrang uit te leven door zo hard als ze kunnen aan strootjes of takjes te trekken. De tentlijnen schijnen ideale remplaçant-strootjes te zijn. Staat zo'n dreigende zilvermeeuw aan een lijntje te rukken, dan siddert de schuiltent over al zijn leden. Daar binnenin krijg je dan een goede indruk van de kracht die achter die bewegingen zit.

Afb. 6 en 7 tonen een paar fasen uit zulke gevechten. Een vechtlustige meeuw strekt zijn hals schuin voorwaarts en laat zijn kop met een scherpe knik omlaag wijzen.

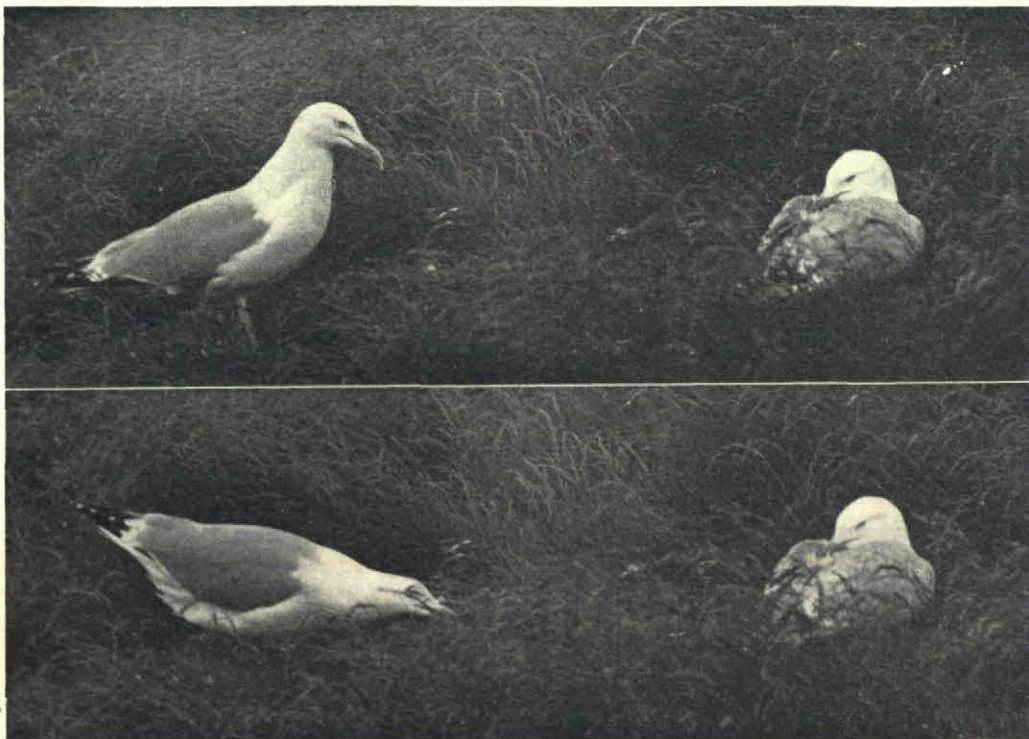

Fig. 6. *Twee fasen uit het dreigen.*

Fig. 7. *Intensieve dreighouding van zilvermeeuw-man.*

De linker vogel van foto 6 boven laat deze houding zien in een mannetje dat zich opwindt omdat zijn buurman iets te dicht bij de grens ligt te slapen. De buurman windt zich intussen niet bepaald op. De onderste foto, kort daarna genomen, laat zien hoe het linker mannetje als uiting van geremde vechtdrang aan grasjes staat te trekken; door dit met evenveel energie te doen als hij in een echt gevecht aan zijn tegenstander zou trekken reageert hij zijn vechtdrang af. Zo gaat het bij vogels meestal bij territoriumgevechten: de vechtdrang wordt door de tegelijk opgewekte vluchtdrang „angst” geremd, en de geweldige impulsen vinden een uitweg over een of andere oversprongbeweging, hier een nestbouwbeweging.

Het echte gevecht, betrekkelijk zeldzaam, bestaat uit elkaar beetpakken aan vleugel, snavel, staart, waar ze de tegenstander maar te pakken kunnen krijgen, en dan trekken. Bij heel sterke vechtdrang komt dan slaan met de polsen er bij, zoals ook duiven en ganzen doen. Aan de inleidende dreighouding is nu al te zien of de aanvalsdwang sterk is of zwak. Foto 7 geeft een mannetje dat nog veel vechtlustiger is dan dat van afb. 6, en dat is te zien aan de vleugels, die niet meer in de draagveren rusten, maar er uit genomen zijn, klaar gehouden worden om toe te kunnen slaan. De hele houding is ook strammer, meer gespannen.

Deze paar foto's laten zien, dat we met de zilvermeeuw inderdaad een eindje op weg zijn, al zijn er nog allerlei leemten. En ik kan niet zeggen dat de zilvermeeuw me verveelt, integendeel, hoe langer we met deze ene soort bezig zijn, hoe interessanter hij wordt. Ik zou dan ook op gevaar af van beticht te worden van schoolmeesterij, mijn collega's vogelfotografen nog eens een aansporing willen geven, het ook eens met concentreren op een enkele, algemeen voorkomende soort te proberen. Ons gilde bederft het zo dikwijls bij de vogelbeschermers door zeldzame soorten weg te fotograferen, zoals dat nu kort geleden weer met een steltkluut gebeurd is. Waarom moest dit nu gebeuren? Jan Strijbos heeft al prachtige kieken gemaakt van in Nederland broedende steltkluten. Zolang ze in ons land niet algemener zijn, moesten we ze verder zolang met rust laten. Daarbij komt dan nog dat het werkelijk meer bevrediging schenkt een karakteristieke soort van het landschap waarin men zich thuis voelt, tot in finesses uit te beelden dan een soort postzegelverzameling van losse snapshots van zoveel mogelijk verschillende soorten te maken.

N. TINBERGEN.

DE DROGE DUINSERIE OP VLIELAND

Als uitgangspunt voor de bespreking van de droge duinserie op Vlieland kiezen wij een aantal plantengezelschappen, waarvan de aanwezigheid bepaald wordt door een hoog stikstofgehalte van de standplaatsen. Juist omdat deze voedingszouten wel tijdelijk opgehoopt kunnen worden, maar ook zeer snel weer worden uitgespoeld, zullen wij dergelijke standplaatsen bijna uitsluitend vinden in de vloedmerken op de stranden. Daar immers wordt steeds weer opnieuw stikstof geleverd door allerlei organisch materiaal, als lijken van zeehonden, wieren, kwallen, scheeps-